

ספר קדושת לוי - פרשת בראשית

עוד יבואר בראשית ב' ראשית. השם יתברך משפיע שפע, ואנו בתפלתנו עושים צימצום בהשפע, כל אחד לפי הרצון שלו. זה עושה צימצום עם אותיות "חיים" לחיים, וזה עם אותיות "חכמה" לחכמה, וזה עם אותיות "עושר" לעושר, וכן לכל הטובות כל אחד כרצונו. והנה כל מה שיש ברוחניות יש כמוהו בגשמיות. והנה בגשמיות יש קול ודיבור: הקול הוא כלול והדיבור הוא הצימצום להקול באותיות הדיבור. והנה כן בראש השנה הקול שופר הוא השפע מהבורא ברוך הוא, הוא הכלול. ומה שאנו אומרים מלכיות זכרונות ושופרות הוא הצימצום שאנו מצמצמים בהאותיות את השפע מהבורא ברוך הוא, כל אחד כפי הרצון שלו. הנה זה שהשפע נשפע כלול מהבורא יתברך זה הוא בחינת תורה שבכתב, וזה שאנו עושין צימצום בהשפע עם האותיות הוא בחינת תורה שבעל פה. כי תורה שבעל פה הוא ברצון ישראל, כאשר הם עושין הפירוש בהתורה שבכתב. וזהו בראשית: ב' ראשית, תורה שבכתב ושבעל פה:

במדרש (בראשית רבה ח) בשעת בריאת העולם אמת אמר "אל יברא". מה עשה הקדוש ברוך הוא? השליך אמת ארצה שנאמר (תהלים פה, ב) אמת מארץ תצמח. הכלל כי האדם שהוא שקרן אינו יכול לעסוק אפילו בזה העולם בעסקי העולם הזה. כי מי שהוא שקרן אינם רוצים לעשות עמו אפילו משא ומתן, ולדבר עמו. ובאמת בשאר מצות אפילו כשאדם אינו מקיים (חס וחלילה) אף על פי כן יכול לעסוק בעסקי זה העולם. ובאמת למה כן שבלא אמת אינו יכול לעסוק אפילו בעסק העולם הזה ולא כן בשאר מצות? הכלל, כי האמת הוא מדריגה גדולה, ואינו בא בנקל. ואם היה באפשרי לעולם להתקיים בלא האמת לא היה האדם מעורר עצמו לבא אל האמת, ולא היה עושה שום דבר לבא אל מדריגת האמת. ולזה עשה השם יתברך שבלא אמת לא יכול להתקיים אפילו בעסקי העולם הזה, בכדי שעל ידי זה יעורר עצמו לבא אל האמת בעבודות הבורא יתברך. וזהו "השליך אמת ארצה", שגם בארציות לא יתקיים בלא אמת ודו"ק:

או יבואר בפסוק ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן. כי ידוע הוא שצריך כל איש הישראלי להתדבק תמיד במדות טובות ובמדות ישרות, לעשות נחת רוח להבורא ברוך הוא. והעבודות ההוא יהיה בכדי שיתפאר עמו השם יתברך. כמו שאיתא בפרקי אבות (ב, א) "רבי אומר איזה דרך ישרה שיבור לו האדם? כל שהוא תפארת לעושיה ותפארת לו מן האדם". וזה שאמרה המשנה במתק לשונה "כל שהוא תפארת לעושיה": דהיינו, כדי שיתפאר עמו השם יתברך, שהוא עושה הכל. אבל באמת לכאורה קשה, מה זה להשם יתברך לבני אדם? והלא יש לו כמה מלאכי מעלה אשר הם משבחים להבורא? אלא שזהו עיקר בחירתו בעמו ישראל, שאף על פי שהם בדיוטא התחתונה, אף על פי כן מתמידים תמיד לעבודתו. וזהו שאמרה "ותפארת לו מן האדם": דהיינו, שאף על פי שהאדם הוא בבחינה קטנה שבקטנות, ואף על פי כן עובד את השם יתברך, ודאי הבורא ברוך הוא מתפאר עמו. וזהו "ותפארת לו מן האדם": דהיינו, מן האדם מגיע אליו תענוג, ועל זה מתפאר עמו. וכשאדם מחשב בעצמו בחינה זו, אז מגיע תענוג להבורא, ואז גורם השפעה טובה לכל העולמות. וידוע הוא שנהר הוא ההשפעה, ועל זה אמר הכתוב "ונהר יוצא מן העדן להשקות": דהיינו, מזה "העדן" והתענוג שמגיע להשם יתברך, יוצא "נהר" דהיינו השפעה טובה "להשקות את הגן" דהיינו, העולמות, כי העולמות נקראים גן:

ספר קדושת לוי - פרשת נח

אלה תולדות נח....

אך נדקדק בפירוש רש"י ז"ל "אף נח מקטני אמנה היה". האיך יכול להיות זה, כי הכתוב מעיד עליו "נח איש צדיק תמים היה בדורותיו"? ועוד קשה: למה לא היה מתפלל נח לבטל הגזירה? נבוא לבאר, כי יש שני מיני צדיקים שעובדים הבורא. יש צדיק שעובד הבורא ואין לו

חשק רק להיות עובד הבורא, ומאמין שיש לו כח בעליונים להנהיג העולמות כרצונו. כמו שאמרו חכמינו ז"ל (מועד קטן טז ע"ב) "צדיק מושל ביראת אלהים" (שמואל ב' כג, ג) מי מושל ביי? צדיק -- הקדוש ברוך הוא גוזר וצדיק מבטל הגזירה לטובה. ויש צדיק אחד שעובד הבורא ברוך הוא, והוא שפל בעיני עצמו מאוד ומאוד, וחושב בלבו "מי אני שאתפלל לבטל הגזירה" לכן אינו מתפלל לבטל....

ונח, הגם שהיה צדיק גדול ותמים, היה קטן בעיניו מאוד. ולא היה לו אמונה בעצמו שהוא צדיק מושל, ויכול לבטל הגזירה. אדרבה היה חשוב בעיניו כשאר הדור. והיה חושב "אם אני אהיה ניצול בתיבה, ואני אין צדיק יותר משאר הדור, המה גם כן ינצלו". לכן לא היה מתפלל על הדור. וזה שפירש רש"י "אף נח מקטני אמנה היה", רצה לומר, נח היה קטן בעיניו באמונה שהוא צדיק תמים שיכול לבטל הגזירה, שלא היה חשוב בעיני עצמו כלום. וזהו פירוש "והנני משחיתם את הארץ": רצה לומר, הנני אעשה כרצוני, כי לא יש צדיק שמתפלל לבטל הגזירה. לכן אני "משחיתם את הארץ". ואחר כך אמר: "ואני הנני מקים את בריתי אתכם": רצה לומר, אף על פי שאין הצדיק מתפלל לבטל הגזירה, אף על פי כן "הנני מקים את בריתי אתכם":

או יאמר, את האלהים התהלך נח. כלומר שפעל זה שהבורא ברוך הוא מתלבש את עצמו כביכול באותיות. וזהו א"ת, היינו הכ"ב אותיות מאלף ועד תי"ו. האלהים התהלך, כלומר נח פעל זה: את האלהים התהלך. התהלך האלהים א"ת, באותיות. ומי פעל זה? נח: **קינים תעשה את התיבה.** קינים לשון ק"ן ציפור, לשון דירה. כלומר שתהיה מדובק ומקושר בתוך התיבה, היינו הדיבור. כאשר תדבר בעבדות הבורא יתברך בתורה ובתפילה: **או יאמר, קינים תעשה את התיבה.** תגרום בדיבורך שהבורא ברוך הוא ישכון על זה העולם. וזה "קינים כנ"ל, "תעשה את התיבה", עם התיבה, היינו הדיבור:

או יאמר, קח לך מכל מאכל. כי לשון "מאכל" היינו שהוא מאכיל את אחרים. ובו יבואר המדרש (בראשית רבה יט) "האשה אשר נתת עמדי היא נתנה לי מן העץ ואוכל" (בראשית ג, יב) אכלתי לא נאמר כו' אכלתי ואוכל, עד כאן לשון המדרש. הכלל כי באכילה שאדם מישראל אוכל מתקן הפגם של אדם הראשון שפגם באכילה. דהיינו, על ידי מצות שישראל עושים באכילה, הן בברכה על האכילה, הן בשאר מצוה שישראל עושים בהמאכל -- קודם האכילה בבשר שחיטה, ומליחה, ובכל מאכל יש מצות -- מתקן הפגם של אדם הראשון. ובזה מבואר "ואוכל אכלתי" לא נאמר, אלא "אכלתי ואוכל עוד". כלומר, בזה שאוכל עוד, על ידי מצות יתקן מה שפגמתי. נמצא על ידי שפגם אדם הראשון באכילה צריך האדם לאכול ולתקן. נמצא האכילה של אדם הראשון נקרא "מאכיל", כלומר, מאכיל לאחרים. בשביל האכילה זה צריך האדם לאכול. וזהו הרמז "קח לך מכל מאכל": רצה לומר, כי על ידי שהכניס נח בתיבה מכל החי הותר לאכול מכל חי כנ"ל. וזהו הרמז "ואכלתם אוכל" (ויאל ב, כו) ואכלתם: כלומר, מה שאתם אוכלים, אכול על ידי האכילה שאכל אדם הראשון אתה אוכל, לתקן הפגם של אדם הראשון על ידי האכילה, על ידי המצוה אשר באכילה של ישראל:

בפסוק ולא אוסיף עוד להכות כל חי כאשר עשיתי. "כאשר" דייקא. נראה על פי מאמר הזוהר, בשעת בריאה אמרה מדת הדין רבונו של עולם האי בר נש זמין למחטי קמך. אמר הקדוש ברוך הוא וכי למגנא אתקריא רחום וחנון? נמצא, עיקר בריאת העולם היה על ידי שיתנהג במדת הרחמים. וכן אמרו במדרש (בראשית רבה יב) בבריאת העולם שיתף הקדוש ברוך הוא מדת הרחמים. וזהו "כאשר עשיתי": רצה לומר, כאשר עשיתי בבריאת העולם, להתנהג במדת הרחמים, כן יהיה. ואם כן מהאי טעמא "לא אוסיף להכות כל חי". וזהו "לא אוסיף כו' כאשר עשיתי": הגם שמרגיזין קדמי, אתנהג במדת רחום וחנון, כאשר היה הבריאה על תנאי זה והבן:

ספר קדושת לוי - פרשת לך לך

ויאמר ה' אל אברם לך לך. רבים מקשים למה הביא אברהם את שרה לסכנה זו שילך עמה למצרים, כיון שלא אמר לו השם יתברך? והנראה, מה שהשם יתברך אמר לאברהם "אל הארץ אשר אראך", אמר לו שלזה הארץ אשר יהיה הסבה שילך לך שם. והנה אברהם, כאשר בא לארץ ישראל והיה שם הרעב. ראה כי כן הסיבה מן השם יתברך שלא יהיו כאן. וזהו "ויהי רעב בארץ וירד אברם מצרימה [וכו'] כי כבד הרעב בארץ": בזה ראה כי כן הסבה שלא ישאר כאן, רק ילך לארץ אחרת. ונמצא זה הוא מן ה' שילך אל ארץ אשר יהיה שם הרצון מן ה': **או יבואר, אל הארץ אשר אראך.** הכלל, כאשר האדם מסופק אם לעשות או לא, אזי ישכיל בשכלו אם יש לו איזה בהירות השכל אזי יעשה. וזו "אשר אראך", לשון בהירות השכל: **עוד יבואר, ויאמר ה' אל אברם לך לך מארצך.** כי זה כלל גדול: לכל מקום שאדם הולך, הוא הולך לשורשו. כי בוודאי באותו המקום יש שרשו וצריך להעלות אותן הנצוצות. לזה אמר "לך לך" לבדך, לשרשך, להעלות אותן הנצוצות. אבל משה ואהרן ושמואל שהיו כללות כל ישראל, לזה נאמר בשמואל (שמואל א' ז, יז) "כי שם ביתו": בכל מקום שהולך שמה היה חיותו, דהיינו שם היה שורשו, שהיה כללות כל ישראל:

והיה ברכה. הכלל, י"ה רמז על השם יתברך, וי"ה על ישראל. ועד אברהם לא היה שיעורר השפע מלמעלה, והיה השפע מן ה' לבדו. נמצא השם י"ה קודם וי"ה. משבא אברהם והיה התעוררות השפע מלמטה, נמצא וי"ה קודם י"ה. וזהו והי"ה ברכה. וזהו שאמרו רבותינו ז"ל (בראשית רבה מב) "והיה" הוא שמחה, כלומר וי"ה קודם י"ה נרמז על התעוררות התחתון:

או יאמר, אחר הדברים האלה היה דבר ה' במחזה לאמר. שיש שני עובדי הבורא יתברך. אחד שעובד על ידי שכל, שראה בעין שכלו שיש בורא הכל, ועובד אותו. ואחד על ידי סייעתא דשמיא, שעשה מצות ומסייע לו השם יתברך. והנה זה שעובד על ידי השכל רואה כביכול הבורא, וזה שעובד על ידי סייעתא דשמיא אינו רואה הבורא. והנה זה שעובד על ידי שכל יכול להשפיע לזולתו, ויכול להוליד, וזה שעובד על ידי סייעתא דשמיא אינו יכול להשפיע לזולתו. וזהו פירוש הכתוב "אחר הדברים האלה היה דבר ה' אליו במחזה לאמר": פירוש, שראה הבורא כביכול ממש בשכלו, וזהו "במחזה". כי עתה בא במדריגה לעבוד הבורא מעצמו על ידי שכל. ולהכי "היה דבר ה' אליו לאמר לא יירשך זה כו'", שנתבשר בפעם זה בשורת הולדה, כי על ידי שכל יוכל להוליד כנ"ל והבן:

ספר קדושת לוי - פרשת וירא

והוא עומד עליהם תחת העץ ויאכלו. הכלל הוא כמבואר, שבעל הבית לא יהיה מתנהג בפני האורח יותר מגדולת האורח, כדי שהאורח לא יקנא את בעל הבית. והנה צדיק נקרא מהלך, שהולך תמיד ממדריגה למעלה למעלה, ומלאך נקרא עומד. וכאן רצה אברהם שלא יקנאו בו המלאכים, התלבש עצמו בבחינת מלאך להיות עומד. וזהו והוא עומד עליהם:

וה' אמר המכסה אני מאברהם כו' כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת אחרינו ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט למען הביא ה' על אברהם. הני תרתי למען אינו מובן. ועוד יש הרבה דקדוקים בפסוק ואין להאריך. ונראה פירוש הענין כך הוא, דשורש הדבר דהכתוב מספר צדקתו של אברהם. והנה כל העבודות של אברהם, שעשה ועבד את השם באהבה ובשכל גדול, הכל היה מעט בעיניו. ולא היו נחשבים לו נגד טובות השם והנסים שנעשה עמו. ולכך לא היה די בעיניו, ואמר בלבו "אף אם אתקן את עצמי בכל מיני עשיות ועובדות טובות מה אני?" גלל כן התיישב את עצמו שאין זה מספיק מה שאני לבדי מקיים את המצות בשכל גדול. רק הכניס עוד כוונה אחרת במחשבתו: כשהיה מקיים איזה מצוה, לעשותו בשם כל ישראל. דהנה כל ישראל היו כלולים במחשבתו ובמוחו של אברהם, כי הבן הוא גנוז בכח האב.

והנה במוחו של אברהם היה שורש וכלל מכל כנסת ישראל, וזרע אברהם הבאים אחריו כל דור ודור עד עקבא דמשיחא. ואם כן, כשעשה איזה מצוה, עשה עם כל הכוחות שלו, ועם כל הענפים העתידיים להתפשט ממנו. אם כן הגיע מזה שני טובות לבניו. אחד, כיון דהוא קיים כל המצות וכל מצות דרבנן, והדקדוקי מצות ואפילו עירובי תבשילין, אם כן כשעשה בשם כל ישראל היה עבודה דרבים, אשר כל אחד מישראל קיים כל התרי"ג מצות בכח. ועוד נצמח טובה מזה העבודות, שעשה דרך סלולה לזרעו אחריו שיוכלו להשיג שכליות המצות ולקיים אותם, מחמת שכבר קיימו אותם פעם אחת בכח בצוותא עם אברהם אבינו. אשר בקל כל אחד מישראל יכול להוציא הדבר מכח אל הפועל, ולקיים המצוה בפועל ממש, כיון שהשער הוא פתוח מימות אברהם:

ובזה יש ליישב פירוש מה שאמרו חכמינו ז"ל "חייב כל אדם לומר מתי יגיעו מעשי למעשי אברהם יצחק ויעקב". דלכאורה הוא תמוה: האיך יכול כל אדם לבוא למדריגה והשגה של אברהם, שהוא מרכבה לימין חסדו יתברך? אבל באמת, אין הכוונה להגיע למעשה אברהם עצמו, רק למעשי של אותו אדם עצמו כשהיה בשורש של אברהם. כיון דכל אדם עשה כבר כל המצות בכוחו של אברהם. ואם כן, אינו צריך רק לשוב לשורשו ולכוחו של אברהם, ולהוציא הדבר מכח אל הפועל. ואז יוכל להשיג זה הבחינה של עשיה כמו שהיה בכחו של אברהם. וזה שאמר "למעשי אברהם": רצה לומר, כמו שכתבתי לעיל, כשהיה העשיה בכוחו של אברהם: וזה שאמר הכתוב, "המכסה אני מאברהם כו' כי אני ידעתי", מלשון אהבה. רצה לומר, אני אוהב אותו. והתחיל לספר בשבח ומעלת אברהם בקיום מצותיו. וזה שאמר "למען", רצה לומר עבור. "אשר יצוה": רצה לומר, לשון צוותא וחבור. אשר יכוין לחבר בעשותו איזה מצוה אינו עושה אותו הוא לבדו, רק "את בניו ואת ביתו אחריו": רצה לומר, שהוא עושה עם כל יוצאי חלציו וזרעו הבאים אחריו. וזה שאמרו "ושמרו דרך ה'", לשון עבר: רצה לומר, שנחשב כאילו שמרו כבר דרך השם, כיון שכבר קיימו כל המצות, וגם עשה דרך לבניו שיהיה להם קל אחר כך "לעשות צדקה ומשפט". ועוד כוונתו "למען הביא ה' על אברהם", שכיון להנהיג את הבורא ברוך הוא, ולהשפיע על כל שרשי הוי"ה ממדות אברהם, שיתנהג בחסד, כאשר הוא מתנהג, להמשיך שפע ברכה ורחמים וחסדים לעולם. אמן כן יהי רצון והבן:

וה' פקד את שרה כאשר אמר ויעש ה' לשרה כאשר דיבר. במדרש (בראשית רבה נג) הדא דכתיב (תהלים קיט, פט) לעולם ה' דברך נצב בשמים, אלו דברים שאמרתי לאברהם בהשמים וכו'. ונראה, דהנה לכאורה יקשה: דמה בא הכתוב להשמיענו דפקד השם את שרה כאשר אמר? דודאי הקדוש ברוך הוא מקיים דברו ההוא דבר ולא יקימנה! וכי בן אדם הוא ויתנחם! והלא אמרו חכמינו ז"ל (ברכות ז.) כל דיבור שיצא מפי הקדוש ברוך הוא לטובה אפילו על תנאי אינו חוזר:

אבל שורש הענין כך הוא. דהנה יש חילוק בין לשון פקידה לזכירה. דהנה איתא בזוהר הקדוש דפקידה היא לנוקבא, וזכירה היא לדכורא. דלשון פקידה הוא מורה על דבר שקיבל מאיזה בחינה הקודם לו. ושורש הדבר כך הוא: דודאי כל הבטחות שהבטיח הקדוש ברוך הוא לישראל אנו בטוחים שבוודאי יקיים לנו השם יתברך הבטחתו, ליתן לישראל ולהשפיע להם כל הטובות והברכות. אך דכשהקדוש ברוך הוא מבטיח לעשות איזה דבר טובה, בוודאי כשהטובה ההוא קשורה עדיין אצלו, וכמוס בכוחו, אין חילוק בין עבר להוה ועתיד. אך בפני המקבלים, כשמצריכים לקבל דבר ההוא, שאז צריכים להוציא הדבר מכח אל הפועל, להביא אותו אל התגלות שיהיה במהרה. כי כשהוא עדיין נעלם במחשבה הוא באתכסיא, והוא בעלמא דאתי, בעולם העתיד. רצה לומר: שעתידה להתגלות, אבל עדיין הדבר ההוא בהעלם. והמשכת הדבר ההוא מן העתיד אל ההוה הוא באמונה. רצה לומר, כיון שהצדיק מאמין בדבר, שבוודאי יקיים השם הבטחתו, ומצפה בכל שעה ומתלהב שיתקיים הדבר ההוא, ואותו התשוקה והתלהבות והצפוי של הצדיק הבא על ידי האמונה, אותו הדבר מחבר המחשבה עליונה של הבטחה וממשיכו לאמונה:

וזה פירוש הפסוק (תהלים קיט, פט) "לעולם ה' דברך נצב בשמים". רצה לומר, שהדיבור של הבטחת הטובה ההוא, כשהוא ברוחניות, הוא באתכסיה ועומד בשמים. אבל בזה ש-"לדור ודור אמונתך" (שם קיט, צ) רצה לומר, על ידי האמונה "כוננת ארץ". רצה לומר, עשית ותקנת כלי להתגלות הדבר. והנה זה מצינו באברהם אמירה ודיבור: אמירה היא בחשאי, כל זמן שהוא בדקות באתכסיה, ודיבור הוא באתגלייא. וזה שאמר רש"י בצחות לשונו, "כאשר אמר: בהריון": רצה לומר, שהיה אצל שרה ב' דברים. הריון: רצה לומר, כשהיה הדבר עדיין במחשבה באתכסיה לא המשיך רק הריון, שהוא גם כן באתכסיה, וזהו בחינת אמירה. אבל "ויעש ה' לשרה": רצה לומר, תיקנה ועשאה כלי לקבל הדבר לבא להתגלות. וזהו בחינת דיבור, וזהו "כאשר דיבר". ומזה בא הלידה כנ"ל והבן:

ספר קדושת לוי - פרשת חי שרה

עוד יבואר, וה' ברוך את אברהם בכל. כי יש צדיק אשר כל מבוקשו בשביל הכלל. ויש צדיק אשר מבוקשו על עצמו. ואברהם היה מבוקשו על הכלל. וזהו "וה' ברוך את אברהם": כלומר, עם אברהם. "בכל", כי את הוא כמו עם. ברוך ה' אותו בכל, כאשר היה מבוקשתו. וזהו שרמזו רבותינו ז"ל "בת היה לו לאברהם אבינו ובכל שמה". כי בת הוא לשון מדה, כנאמר "אלפים בת יכילי". כלומר, מדתו היה "בכל שמה", שהשפיע על הכל:

וירץ העבד לקראתה כו'. פירש רש"י שראה שעלו המים לקראתה. ופירש הרמב"ן ז"ל דדייק כן מחמת דאחר כך כתיב "ותשאב לכל הגמלים". ומקודם לא נאמר לשון שאיבה, מכלל דמקודם לא הוצרכה לשאוב, דעלו המים לקראתה. אפס דלפי דברינו תקשי היא גופא: למה אחרי כן בהשקותה את הגמלים לא עלו המים לקראתה? ונראה בסייעתא דשמיא, דאמרו חכמינו ז"ל (פסחים קיד ע"ב) דמצות צריכין כוונה. והעיקר במצות הוא המחשבה שעושה בזה רצון הבורא. ולהכי בפעם ראשונה דבדעתה היה לשאוב המים לצורכה, גלל כן עלו המים לקראתה, שלא תטריח עצמה, כיון שכוונתה היה לשאוב לצרכה. מה שאין כן בפעם שניה, שכוונתה היה לגמול חסד, להשקות הגמלים של אליעזר עבד אברהם לא עלו המים לקראתה. שכשאדם עושה מצוה יותר נחשב לעשות פעולה, שבעשותו פעולה לשם מצוה נחשב לו יותר למצוה והבן:

ויצא יצחק לשוח בשדה. הכלל, הכנעה מביא עצבות, שאין בידו לעשות כרצונו וכחפצו, מחמת ההכנעה שמכניע את עצמו בפני חברו. אך כשאדם עובד את הבורא ברוך הוא, ומכניע את עצמו בפני הבורא ברוך הוא, אז הוא דבוק עצמו במקור השמחה. אז ממילא שורה עליו ששון ושמחה. וזהו מרומז בפסוק "ויצא יצחק לשוח בשדה": רצה לומר, אימתי יצא שמחה? כי יצחק לשון שמחה, ושוח, לשון הכנעה. "בשדה": רצה לומר, כי שדה מכונה להקדושה, וכשהכנעה הוא בפני הקדושה מזה יצא ששון ושמחה:

עוד יבואר, ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב. יבואר על פי מאמר חכמינו ז"ל (פסחים קיט). ראה שלא כמדת הקדוש ברוך הוא מדת בשר ודם. מדת בשר ודם מנצחין אותו והוא עצב, מדת הקדוש ברוך הוא מנצחין אותו והוא שמח. דהיינו כמאמר חכמינו ז"ל (מועד קטן טז ע"ב) הקדוש ברוך הוא גוזר גזירה וצדיקים מבטלין. והנה כשהקדוש ברוך הוא כביכול מנהג עולמו כרצונו, כביכול הוא לעצמו. וכאשר הקדוש ברוך הוא מנהג עולמו כרצון הצדיקים, כביכול הקדוש ברוך הוא נוטה עצמו לרצון הצדיקים. וזהו שרמזו חכמינו ז"ל (בראשית רבה יט) שכינה בתחתונים. וזהו שנאמר (שמות יט, כ) "וירד ה' על הר סיני": כלומר, שירד לעשות כרצון הצדיקים. וזהו התענוג שלו כאשר מנצחין אותו כו'. וזהו "ויצא יצחק לשוח בשדה": "יצחק", הוא לשון שמחה, שזה הוא שמחה לפניו יתברך. "שוח", לשון ירידה למטה. "בשדה": רצה לומר, לרצון הצדיקים הנקראים "שדה חקל וכו'". "לפנות ערב", כי מזה בא הביטול דינין. כי הדינין נקראין "ערב". וזהו "לפנות ערב", על ידי זה מבטלין הדינין:

ספר קדושת לוי - פרשת תולדות

ותאמר אם כן למה זה אנכי. פירוש על פי דכתב האר"י ז"ל דנשים צדקניות אין להם צער עיבור ולידה עיין שם. אם כן רבקה, שראתה שיש לה צער, חשבה בדעתה שהיא אינה מצדקניות. דאם לא כן, לא היה לה צער עיבור! וידוע, דמי שאינו טוב אי אפשר שישרה בו דבר קדושה, כמאמר חכמינו ז"ל "כל עורב למינו" (ויקרא יא, טו). והנה רבותינו זכרונם לברכה אמרו: כשהיתה עוברת על פתח בתי מדרשות היה יעקב מפרכס לצאת. אם כן, ראתה שיש בקרבה בן אחד שהוא ממקור הקדושה, שבעברה במקום קדושה רוצה לצאת. וידוע דמקור הקדושה נקרא "אנכיי", דהיינו "אנכי ה' אלהיך" (שמות כ, ב). וזהו הפירוש "ויתרוצצו הבנים בקרבה": שהיה לה צער עיבור. אם כן חשבה שאינה טובה. ותאמר "אם כן למה זה אנכיי": פירוש, בן אחד שמתאוה לקדושה, ומזה מוכיח שהוא ממקור הטוב. ואיך שוכן בקרבי שאני איני טובה, מדיש לי צער עיבור? והשיב לה השם יתברך: "שני גוים בבטן וכי ולאום מלאום יאמץ כו": לא כמו שאתה חושבת שאינך טוב. באמת אתה טוב. הצער לידה שלך הוא מחמת ש-"שני גוים בבטן", שהם זו לעומת זו. והבן:

גור בארץ הזאת וגו' כי לך ולזרעך וגו' עקב אשר שמע אברהם בקולי וגו'. ולכאורה יפלא! דמשמע שבזכות עצמו לא היה ראוי לזה. אך הנה ידוע שכל עבודת אברהם היה בחינת העלאת נצוצות, להעלותם לפני ה'. לכן היה צריך לשוטט בארצות אחרים בכדי לקבץ כל הנצוצות שנפלו שם. וכאשר קיבץ אברהם אבינו עליו השלום כל נצוצות תחת כנפיו, היה גם ביכולת יצחק להעלותם. ולא היה צריך לילך לארצות האחרים לקבץ אותם. כי אברהם המשיך אליו כח זה, שיהיה בכחו להעלותם למעלה כל הנצוצות שתחת ידו. ולכן אמר לו ה' "גור בארץ הזאת וכי": פירוש, שלא לילך לארצות אחרים. "עקב אשר שמע אברהם בקולי": פירוש, שיש לך זכות אבות, שכבר המשיך אברהם עליך כח זה על ידי שקיבץ כל הנצוצות תחת ידו. מה שאין כן אברהם, שלא היה לו זכות אבות הוצרך לילך לארצות אחרים:

ויתן לך אלהים מטל השמים וכי ורוב דגן וכי. יבואר על פי דרך הגמרא: ישראל מפרנסין לאביהן שבשמים. והנה פרנסה הוא תענוג. דהיינו, שהשם יתברך יש לו תענוג מעבודת ישראל. וזה שהשם יתברך רוצה בעבודת ישראל, ויש לו תענוג, נקרא "דלת" לשון דלה ועניה. כי תמיד הבורא ברוך הוא משתוקק לזה שיתענג מעבודת ישראל. וזה רמז "דגן": דל"ת ג"ן, כי "גן" הוא לשון תענוג. מהדלת יהיה לה תמיד תענוג לרוב מעבדות ישראל. והבן:

ספר קדושת לוי - פרשת ויצא

ויחלום והנה סולם כו'. דהאדם בתחילת עבודתו מתלהב לבו בקרבו בחושבו שעל ידו מתנהגים כל העולמות העליונים. ובזה לבו הולך וחזק בעבודתו. ואחר כך, כשכבר חזק בעבודתו, אז אין חושב כלל רק להשם יתברך. והשם יתברך יתענג בו, שהוא יהא מרכבה לשכינה. זהו "ויחלום": לשון חוזק, כמו "ותחלימי ותחייני" (ישעיה לח, טז). דהיינו שיתחזק עבודת ה' בלבו, שהוא חזק בעבודתו. דהיינו, בעת התחלתו בעבודתו שצריך חיזוק, החיזוק הוא על ידי זה: "והנה סולם מוצב ארצה". שהוא מוצב ארצה, אדם בעולם הזה. "וראשו מגיע השמימה": בעבודתו מגיע למעלה. "והנה מלאכי אלהים עולים ויורדים בו": שמלאכי מעלה מתעלים על ידו, זהו "בו", על ידי האדם. ולהיפך חס ושלום גורם ירידה, כמאמר חכמינו ז"ל: משחרב בית המקדש נתמעטה פמליא של מעלה כביכול. אמנם אחר כך, שכבר חזק בעבודתו אז חושב "והנה ה' נצב עליו", הוא על ידי עבודתו שיהא מרכבה לשכינה והבן:

והיה ה' לי לאלהים כו'. כבר עמדו בזה המפרשים על בקשת יעקב "וידר יעקב כו' אם יהיה כו'". הלא הקדוש ברוך הוא הבטיח לו הכל, למה הוצרך לבקשה אחר ההבטחה? ונראה בסייעתא דשמיא, דיעקב ביקש פרט אחר שלא הבטיח לו ה', ועל זה היה בקשתו. דידוע,

דבתחילת עבודת האדם להשם יתברך צריך סעד מה' לעזרו לעובדו באמת. אמנם אחר שכבר הוא תמים בעבודתו, ממילא הוא מתחזק ואינו צריך סעד לתומכו. וזה שהבטיח ה' "והנה אנכי עמך": דהיינו, מיד שאתה צריך סעד, "והשיבותיך אל האדמה כו". ואחר שישב לבית אביו, לא הבטיחו שיהיה עמו לתומכו. שאינו צריך סעד, שמאליו מתחזק. ובקשת יעקב היה גם אחר שישב לבית אביו שיהיה השם יתברך בעוזרו, כי לא רצה לסמוך על עצמו, שמאליו יתחזק. והכל מרוב ענותנותו. וזהו שפרט יעקב בבקשתו "ושבתי בשלום אל בית אבי והיה ה' לי לאלהים": דהיינו, גם אחר שובי אל אבי "והיה ה' לי", דהיינו סעד לעוזרו. וזה היה פרט חדש שלא הבטיחו ה', כי לא היה הבטחה רק עד שישב ולא אחר שישב. והבן:

ויהי כאשר ראה יעקב את רחל. רמז לשמחת חתן וכלה, שהוא כמו שמחת רגל. הנה כתיב (יחזקאל יא, יט) "והסירותי את לב אבן": היינו, הסטרא אחרא השורה על לבות בני ישראל, ומונע הנבואה מלב בני ישראל כנאמר (תהלים צ, יב) "ונביא לבב חכמה". שהלב נובע חכמת הנבואה. וזהו "ויגל את האבן": הוא האבן המכשול. "מעל פי הבאר": באר רומז על הלב שנובע נבואת חכמה:

אנכי האל בית אל. הלשון כמו "האל של בית אל". הענין למשל, לפי הנראה יש בית לדור בו, ואדם הוא מלובש בגדים. והבית הוא הכנה אל האדם. כמו כן השראת קדושת המצוה, צריכה שיהא לה בית שתמצא מקום לשרות בו. והבית הוא מה שאדם מכין עצמו ולבו מכוון אל הבורא יתברך, לעשות איזה מצוה קודם שעשאה. והכנה זו הוא בית לדור בו קדושת המצוה. והנה לפי גודלם וקטנותם כך הוא הקבלה. וזה שאמר דוד המלך עליו השלום (תהלים פד, ג) "נכספה וגם כלתה נפשי לחצרות ה' לבי ובשרי ירננו אל אל חי": המכוון הוא כך, הכוסף וכלות נפש שלי לך נעשה לחצרות ובית לך השם. ואמר אחר כך "לבי ובשרי וכו": שבא לשרות בו, מאחר שעשיתי לו חצרות עם הכוסף שלי. והנה יש עוד בהכוסף מעלה יתירה. כי במעשה אינו רק מה שעושה, דרך משל: תפילין כשמניח, אז אין בידו אלא מצות תפילין. אבל הכוסף והתלהבות שיש לו להמצוה, כדי לעשות נחת רוח להבורא, הוא כולל כל המצות. ומעלה עליו כאילו עשאן לכל המצות, כמאמר חכמינו ז"ל (קידושין מ). חשב לעשות ונאנס כו'. וזהו כוונת הפסוק: "כל המצוה אשר אנכי מצוך היום", אפילו מצות שאין נוהגין בזמן הזה, אתה יכול לקיים באופן כשתשמרו, מלשון "ואביו שמר את הדבר" (בראשית לז, יא). שתהא יושב ומצפה ומשתוקק אל המצוה, מתי יבוא לידי ואקיימנה. וזו גם כן מה שאמר דוד (דברי הימים א' כב, יד) "ואני בעניי הכינותי לה' אלף אלפים כו": פירוש, כי מצות צדקה אי אפשר רק במתנות מעות, אך אני אפילו בעניי הייתי מתלהב ואמרתי "מי יתן ואוכל לבנות בית ובזה הכינותי אלף כו". כי נחשב עלי כאילו עשיתי בפועל. וזה פירוש הכתוב (תהלים קיט, קו) "נשבעתי ואקיימה לשמור משפטי צדקך": פירוש, נשבעתי לעשות, ותיכף אקיימנה, באופן "לשמור משפטי צדקך" כנ"ל. והנה מחמת הכוסף והתלהבות והכנת המחשבה, בונה בית להשראת הקדושה של המצוה. ולזה יעקב אבינו נדר (בראשית כח, כ) "אם יהיה אלהים עמדי והאבן הזאת אשר שיתי מצבה יהיה בית אלהים": ובשעה זו לא היה לו רק הכנה למצות. לזה אמר הקדוש ברוך הוא "אנכי האל בית אל": פירוש, שעל ידי הכנה למצוה עשית לי בית, ולזה "שוב וכו' ואהיה עמך כו": דהיינו, שאשרה גם שכינתי בעצמו עמך. כי בתחלה לא היה רק אשר נדרת לי נדר והיה רק בית והבן:

ספר קדושת לוי - פרשת וישלח

(והיה) כי יפגשך עשו אחי ושאלך [לאמר] למי אתה וכו'. דהכלל, בתחילת התקרבות האדם לה' שיצר הרע מתגבר עליו. יחשוב לו שבעבודתו לה' יגיע לו טובות עולם הזה גם כן, ובזה מוכנע היצר הרע, שלא לקטרג אותו על דבקותו בה'. ואחר כך, כשכבר מדבק עצמו בה', אז עבודתו רק לעשות נחת רוח ליוצרו ולא לטובת עולם הזה. וזה "והיה) כי יפגשך עשו אחי ושאלך למי", דהיינו, היצר הרע -- שמכונה בשם עשו -- שיפגוש במלאכי יעקב -- שהם מחשבות

קדושות של יעקב, שממנו נבראו מלאכים -- והוא יקטרג למחשבות "אנה תלך". "ואמרת לעבדך ליעקב", אנו מלאכי יעקב, שבאמצעות מעשים הטובים אנו נבראים, ואל תקטרג ליעקב על מעשיו הטובים, "כי מנחה היא שלוחה לאדוני לעשו", שגם לך נוגע הטוב, שבאמצעות מעשיו הטובים יגיע לו עולם הזה. שעולם הזה היא מנחת היצר הרע:

ויאמר לא יעקב יאמר עוד שמך כי אם ישראל כי שרית עם אלהים ואנשים ותוכל. הענין, כי יש אדם שהוא דבוק תמיד בהבורא ברוך הוא, אפילו כשהוא מדבר עם בני אדם. ויש אדם שהוא דבוק בהבורא ברוך הוא בעת שעוסק בעבודתו ובתורתו ובמצותיו, אבל כשמדבר עם בני אדם אינו יכול לדבק מחשבתו להבורא ברוך הוא. והבחינה האי נקרא "ישראל", כי הוא אותיות "ישר אל" וגם "לי ראש". והבחינה הב' נקרא "יעקב", "יו"ד עקב". וזהו "לא יעקב וכו', כי אם ישראל כי שרית עם אלהים", כלומר שאתה דבוק באלהים אפילו כשאתה מדבר עם בני אדם. וזהו "עם אלהים ואנשים ותוכל" לדבק מחשבתך תמיד להבורא יתברך:

ויקרא שם המקום כו' כי ראיתי אלהים פנים אל פנים ותנצל נפשי. כי הנה יש אדם שעובד את הבורא ברוך הוא בעבור שישפיע עליו כל הטובות כשיעבוד אותו. ויש בחינה גדולה מזו, שאדם עובד את הבורא ברוך הוא בגין דאיהו רב ושליט, ואין כוונתו כלל על קבלת הטובה. והבחינה הזאת נקרא "פנים בפנים", כי הוא עובד את הבורא ברוך הוא בגין דאיהו רב ושליט, והבורא ברוך הוא כביכול פונה אליו פנים בפנים. והבחינה האי נקרא "פנים באחור", כי הבורא ברוך הוא פונה אליו פנים והוא כביכול עובד בכדי לקבל טובות מאתו. וזהו "כי ראיתי אלהים פנים בפנים", זהו הבחינה הב'. וזהו הרמז "ותנצל נפשי", לשון הפרשה. הרמז, שלא עלה על לבו לעבוד בשביל הדבר הנוגע לעצמו, דהיינו בכדי לקבל טובות מאתו יתברך. וזהו "ותנצל נפשי", לשון הפרשה בדבר הנוגע לנפשו. והבחינה הזאת הוא לשמה, והבחינה האי שלא לשמה:

ספר קדושת לוי - פרשת וישב

וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען. הכלל הוא כך, דהנה בספר האמונה ובטחון להרמב"ן כתוב הגם שהקדוש ברוך הוא הבטיח ליעקב אבינו, אף על פי כן היה מתירא שמא יגרום החטא, ולא עבד את הבורא כדת, עיין שם. והנה צריך כל אדם לעבוד את ה' בכל עת ורגע, ויהיה בשמחה תמיד אם הוא רואה שיש לישראל טובות בזה העולם. ואם (חס ושלו) להיפוך, צריך להשתתף בצערם. וצריך לדאוג תמיד שמא יגרום החטא ולא עבד את הבורא. ויעקב היה תמיד במדריגה זו, שמתירא תמיד שמא יגרום החטא ולא יצא ידי חובתו לעבוד את הבורא. וזהו שאמר הכתוב "וישב יעקב בארץ מגורי אביו": דהיינו, שהיה לו תמיד פחד -- שמגורי הוא לשון פחד -- וממה היה לו פחד? שמא לא עבד את הבורא כראוי. "אביו", שהיה לו מדת אביו, דהיינו פחד יצחק. שיצחק עבד את הבורא במדת יראה כמו (בראשית לא, מב) "ופחד יצחק":

או יאמר על פסוק הנ"ל. הכלל הוא, שצריך אדם להתבונן בכל דרכיו ובכל מעשיו שיהא לשם שמים. כי כל מה שברא הקדוש ברוך הוא בעולמו לא ברא אלא לכבודו, אפילו בדברים הגשמיים. דהיינו, כשיושב לאכול ולשתות יהיה כוונתו לשם בריאות גופו לעבודת בוראו; ובענין הזיווג יכוין לקיים מצות עונה; הוא הדין בכל ענינים הגשמיים שהוא עושה מעניני העולם הזה, העיקר שיהיה לכבוד שמים. ובזה מעלה את הנצוצות הקדושים אל שורשם. כי בכל דבר תמצא אהבה ויראה והתפארות גשמיים. אך כשאתה מתאוה לאכול ולשתות או שאר תאוות עולם הזה, ואתה מכוין לאהבתו יתברך אתה מעלה התאוה הגשמי אל התאוה הרוחני, ובזה אתה מברר הניצוץ הקדוש שיש בזה האוכל או בשאר הענינים. וזהו סוד נטילת ידים: כי נטילה לשון העלאה, כמו "וינטלם וינשאם" (ישעיה סג, ט). כלומר, שהוא נוטל ונושא את שלשה הידים, שהם יד הגדולה, יד הרמה, ויד החזקה המרומזים אל גימ"ל מדות האמורים למעלה כידוע. הוא מעלה ומנשא אותם אל שורשם על ידי כוונתם. וזהו סוד המוציא לחם מן

הארץ: כי לחם מרומז על הקדושה, בסוד לחם ג' הויות. וארץ, מרומז על הארציות וגשמיות. והוא מוציא לחם -- היינו הניצוצות הקדושים -- מן הארץ -- מן הארציות ומן החיצונים. נמצא כשאדם הולך בדרך הנ"ל הוא מורה על אהבה עזה ועצומה שיש לו בו יתברך, ואין לו דרך גדול מזה. כי כל מקום שהולך ובכל דבר שעושה, אפילו בדברים חיצונים בעולם הזה, הוא עובד את בוראו יתברך:

זהו סוד (שיר השירים ח, א) "מי יתנך כאח לי יונק שדי אמי אמצאך בחוץ אשקך". כי יש אהבה מסותרת ואהבה מגולה. אהבה מסותרת הוא אהבה בין איש לאשתו, שהוא בהצנע. ואהבה מגולה היא אהבת אח ואחות. כי לפעמים מרוב אהבתם מנשקים זה את זה, ואפילו לעין כל, ואין בזה שום בושה. וזהו "מי יתנך כאח לי יונק": כלומר, מי יתן אהבתך עלי כאהבת אח ואחות. דהיינו אפילו "כשאמצאך בחוץ אשקך": כלומר, אפילו כשאמצא את הנצוצות קדושתך בדברים חיצונים וגשמיים גם שם אשקך. כלומר, אעלה אותם אל שורשם, שהוא סוד נשיקה. ולא אתכוין לשום תאוה גשמי. וזהו אהבה עזה, וזהו "כי עזה כמות אהבה" (שם ח, ו). גם צריך אדם להתנהג בכל דבר שמביא עליו יתברך, יקבל ממנו בנחת ובשמחה, על דרך שאמרו רבותינו ז"ל (ברכות נד.). "בכל מאדך" (דברים ו, ה): "בכל מדה ומדה שהוא מודד לך הוי מודה לו מאד מאד, ויאמר כל מה דעביד רחמנא לטב עביד". ויבטח ויאמין שיש בזה טובה גדולה, כי מאתו לא תצא רעה (חס ושלו). כנחום איש גם זו, שברוב הבטחתו ואמונתו בו יתברך אמר על כל דבר "גם זו לטובה", ובהוה הוא ממתיק הדינים מעליו, והופך אותם לרחמים ועושה מרע טוב. ויש גם בזה הדרך העלאת נצוצות בסוד (דברים ח, טו) "המוציא לך מים מצור החלמיש": כי מים מרומז על חסדים ורחמים, וצור הוא לשון תוקף ועוז. והוא "המוציא לך מים", כלומר חסדים; "מצור החלמיש", כלומר מתוקף משפט שבא עליך. לסוף הוא נהפך לטובה על ידי מחשבתך הטהורה והנאמנה שאתה מאמין בו יתברך, שהכל הוא עושה לטובה. ובזה אתה מורה אהבה עזה ועצומה בו יתברך. וזה הבטחון והאמונה תפס יעקב אבינו עליו השלום, ועל דא "וישב יעקב בארץ מגורי אביו": ופירש רש"י ז"ל "ביקש לישב בשלוה" כלומר, תמיד היה דרכו בכך שביקש לישב בשלוה ונחת רוח ולקבל הכל לטובה, אפילו "בארץ מגורי אביו", כלומר, אפילו כשבא מגור ופחד, שהוא מדת אביו כנודע. קבל הכל בשלוה ונחת רוח מרוב צדקתו והבטחתו בו יתברך:

ויהי בעת לדתה ויתן יד וכו' ויהי כמשיב ידו וכו' ואחרי כן יצא אחיו ויקרא שמו פרץ וגו' ויקרא שמו זרח. הנראה לנו בזה, דהנה ידוע מאמר חכמינו ז"ל (נדה ל ע"ב) בשעה שהתינוק דר במעי אמו נר דלוק על ראשו, ובו צופה מסוף העולם ועד סופו. דהיינו, שהוא עדיין עומד בקדושתו כאשר היה מקודם צאתו ממקומו. ואחר כך, בא מלאך וסטרטו על פיו, ואז שוכח מה שהיה יודע עד עתה. ואז בבא עת צאתו לאויר העולם, אז נתעורר עליו אתערותא דלעילא בפתיחתו, ואז יכולת בידו לדבק מחשבתו רק בעבודת השם יתברך בלי שום מניעה כלל. אבל רצונו יתברך בכדי שיוכל אדם לבוא לידי מסירת נפשו וגופו לעבודתו יתברך. על זה מסיר השם יתברך אתערותא, ונשאר כמו מחיצה המבדלת. ואז נותן בידו הבחירה לבחור בטוב ולמאוס ברע. והנה כשהאדם מחשב בעצמו באמת: הלא העולם הזה הוא רק כולו רע, וכל הנאות הם רק לפי שעה, כלה ונפסד, מרבה בשר מרבה רמה? אלא הטוב האמיתית הוא רק עבודתו יתברך! וזה עומדת לו לעולם ועד. ואם כן איך אעזוב את הטוב ואבחר ברע? מקבל אני עלי מעתה שאדבק בעבודתו יתברך. ונמצא אז יכול להיות שיבוא אל מדרגתו הראשונה. דהיינו, מחמת הזדככות חומרו לא נשאר רק כמו אשר היה מאז בצאתו מרחם והמחיצה נפסקה. דהיינו, שהוא פורץ את המחיצה, ואז בא אליו זריחה גדולה מאור פני מלך חיים, כזריחת השמש, כך בא עליו זריחה גדולה. וזהו "ויהי בעת לדתה": דהיינו, בשעה שהנשמה נולדת. "ויתן יד": "ויתן" פירוש נותן לו הקדוש ברוך הוא אתערותא דלעילא. ואחר כך ויגדל האדם, אז מסיר הקדוש ברוך הוא אתערותא הנ"ל מטעם שזכרנו, ונשאר כמו מחיצה, דהוא נקרא "יד". אבל רשימה מועטות נשאר. ואחר כך, כשהאדם מזדכך את עצמו בהזדככות גדולה למעלה, ואז פורץ המחיצה הנ"ל, וזהו "ויקרא את שמו פרץ". וידוע שהקדוש ברוך הוא קורא

ישראל בשם אחים, כמו שאמר הכתוב (תהלים קכב, ח) "למען אחי ורעיי". וזהו "ואחרי כן יצא אחיו ויקרא שמו זרח": פירוש, אחר כך נותן לו הקדוש ברוך הוא זריחה גדולה מאור פניו ודו"ק:

ספר קדושת לוי - פרשת מקץ

יוסף הוא השליט הוא המשביר לכל עם הארץ. הענין, כי יש עם ה' ועם הארץ. עם ה', אלו הצדיקים. ועם הארץ, אלו המדובקים לארץ, וצריך לשבור אותם. וזהו הרמז "ויוסף הוא השליט המשביר": שמשבר אלו האנשים אשר הם צריכים עליות, להעלות אותם ולקריות עם ה'. וזהו "המשביר", לשון שבר. "לעם הארץ", לקרוא עם ה':

ויבאו אחי יוסף וישתחוּ לו אפים ארצה וירא יוסף את אחיו ויכירם ויתנכר אליהם. ויש להבין מה בא להשמיענו בזה שכתוב "ויתנכר אליהם"? ונראה דהכתוב בא להשמיענו בזה צדקת יוסף הצדיק. כי הנה יוסף חלם לו שאחיו ישתחוּ לו כדכתיב (בראשית לז, ז) "והנה אנחנו מאלמים כו". ואחיו לא רצו במלוכת יוסף עליהם. והנה דרך הטבע, כשאדם מנצח את חבירו, וזה יודע שהוא מנצח אותו, דהיינו שיודע שמזה האדם היה לו הנצח, אז ירע לו, ויש לו עגמת נפש גדול. אבל כשהוא מנצח ואין חבירו יודע ממנו הוא מנוצח, אז אין לו רע כל כך. והנה בכאן, יוסף נצח את אחיו בקיום החלומות אשר חלם לו, שאחיו ישתחוּ לו. ובאמת הם לא רצו בזה שיוסף ינצח אותם, ויצטרכו להשתחוּ לו. וזה היה צדקת יוסף הצדיק: שבשעה שהשתחוּ לו, ונמצא הוא נצח אותם, אלו היו יודעים שזה שהשתחוּ לו הוא יוסף, היה רע להם. לכן יוסף הצדיק, בשעה שהשתחוּ לו אחיו, התנכר אליהם, כדי שלא ירע בעיניהם על הניצחון שהוא מנצח אותם, בקיום החלומות. וידמו שהם משתחוים לאחר. ובאמת יוסף הוא מלך, ולא יהיה להם עצבות על השתחויה, כי יבינו שהם משתחוים למלך אחר. וזה שאמר הכתוב "ושתחוּ לו וכו' ויכירם", שיהיה להם עגמת נפש. "ויתנכר אליהם", שלא יהיה להם עגמת נפש וצער על שהוא נצח אותם. ואפשר לומר שזה היה כוונת יוסף הצדיק שלא הודיע לאביו שהוא מלך, ושהוא חי. שיוסף ידע שיקום החלומות אשר חלם לו על אחיו, שיבואו וישתחוּ לו. ואלו היה מודיע לאביו, והיו באים אחיו והשתחוּ לו, היה להם צער מזה שנצח אותם. כי ידיעת אביו היה גם ידיעה להם. לכן לא הודיעו לאביו כדי שלא יצטער את אחיו, כדי שיבואו וישתחוּ לו, ולא ידעו למי משתחוים וידמו שמשתחוים למלך אחר:

ויאמר אליהם יוסף ביום השלישי זאת עשו וחיו את האלהים אני ירא אם כנים אתם אחיכם כו' ואת אחיכם הקטן כו' ויעשו כן. ויש לדקדק לפי הפשט "את האלהים אני ירא": הוי ליה לומר מקודם "זאת עשו וחיו". ותו, מה שאמר הכתוב "ויעשו כן", דמשמע שעשו מיד. והלא הבאת בנימין היה אחרי כן, אחר עלותם לאביהם וירידתם אחר כך למצרים בהסכמת אביהם? ולשון "ויעשו כן" משמע דמיד עשו כן! ונראה לי, דהנה זה הדרכה הנכונה לאדם, בקום אדם עליו: ידן אותו לכף זכות, שעושה הכל למען יראת השם יתברך. ועל ידי זה שאינו חושדו שעושה לו מחמת רשעות, רק ביראת ה', מקרב לבבו אליו. ואז ממילא יושג לו שלום מאתו, כיון שלבבו נתקרב אליו. וזה שאמר יוסף "זאת עשו וחיו את האלהים אני ירא", שעל ידי זה יהיה לכם חיות, שממילא יתקרב לבבי עליכם, על ידי שתאמינו שהאלהים אני ירא, ואין אני בא (חס ושלום) עליכם ברשעות. ומה שאני אומר לכם "ואת אחיכם הקטן תביאו אלי", איני עושה מחמת שנאה ורשעות. זה שאמר הכתוב "ויעשו כן": שזה עשו מיד, שהאמינו שהוא ירא אלהים, ואינו עושה משנאה. ולזה נאמר מיד אחר כך בקרא "אבל אשמים אנחנו על אחינו כו": שתלו הדבר בעצמם, לא על ידי שנאתו אותם. רק הוא ירא שמים והם הגורמים שבא להם זה:

ספר קדושת לוי - פרשת ויגש

וירא את העגלות אשר שלח יוסף. רמז לו ליעקב שאל ידאג מהגלות, כי כל זה הוא הסיבה לגאולה. כי הרעה הוא הסיבה לטובה. והנה העגלות הוא לשון "עיגול", והסיבה הוא נקרא דבר עיגול. והרחמים הפשוטים הוא אור הישר, והסיבות הם עגולים:

אנכי ארד עמך מצרימה ואנכי אעלך גם עלה. יבואר על פי הכלל הוא. כי התלמיד שיש לו שכל קטן, הרב צריך לצמצם את עצמו צמצום גדול. וכשהתלמיד הוא בשכל גדול, אז אין צריך הרב לצמצם את עצמו כל כך. וזהו הרמז: כי יעקב אבינו עליו השלום בארץ ישראל היה עובד את ה' בשכל גדול, והיה מתירא שמא בחוץ לארץ לא יעבוד את ה' כל כך. והיה מבטיח לו השם יתברך לצמצם שפעו אפילו בבחינה קטנה בחוץ לארץ. וזהו "אנכי ארד עמך מצרימה": כביכול השם יתברך מצמצם את עצמו בחוץ לארץ לעובדים אותו. "ואנכי אעלך גם עלה": כשאתה תבוא לארץ ישראל, ואז תהיה במעלה גדולה, וזהו "גם עלה". כביכול להשכינה גם כן עליות כשיעקב יחיה בארץ ישראל, ויעבוד אותו במדריגה גדולה. אז כביכול יש עליות לשכינה. וזהו "גם עלה" קאי על השכינה כביכול:

או יבואר, ויאסור יוסף מרכבתו ויעל לקראת אביו. והנה לכאורה מה סיפר לנו התורה שיוסף אסר? הלא היה די בזה שאמר "ויעל לקראת אביו"? אבל הנראה לנו בזה: שיעיין כל אדם בעינא פקחא על כל מעשיו, שלא ינהג מעשה בהמה (חס ושלום), רק במאזנים כל מעשיותיו, כדי שיוכל לבא מזה רמיזא דחכמתא לעבודתו יתברך, ואז יעשה. אבל באם לאו, בודאי שב ואל תעשה עדיף. ונמצא לפי זה, ראוי לכל אדם לשקול מעשיו בשכלו מקודם, ואז יעשה ויוכל. ואז גורם במעשיו הטובים להיות מרכבה לשכינה. וזהו פירוש הפסוק "ויאסר יוסף מרכבתו": דהיינו, שיוסף היה בבחינה זו. והנה יוסף היה מתענג בודאי בראיית פני אביו. ואז היה חושב בעצמו "מה אם זה תענוג גדול כל כך, אלו הייתי רואה את הקדוש ברוך הוא, כביכול, אז היה התענוג יותר גדול מאד מזה התענוג!" והיינו, "ויעל לקראת אביו". באמת, זה רק כשאדם עושה מצות ומתפלל בכוחות גדולים עד שהוא עיף מאד, ומעט מעט יכול להיות שיוסר מעליו חומריותו. ואז שורה עליו רוח הנאצל מאתו יתברך. וזהו האור הוא כמו ראיית אביו, הקדוש ברוך הוא בעצמו, כביכול. ויוסף הצדיק, מרוב צדקתו, בודאי שרתה עליו אור צח ומצוחצח, וזהו חלק אלהי ממעל. ועל זה גרם שעשה ממעשה, שהוא התענוג בראיית אביו, מרכבה לשכינה:

ספר קדושת לוי - פרשת ויחי

הקבצו ושמעו בני יעקב ושמעו אל ישראל אביכם. להבין כפל הלשון על פי דמבואר בזוהר הקדוש בפסוק "מי בכם ירא ה' שומע בקול עבדו". דצדיק שומע תמיד הכרוז שמכריזין עליו למעלה, דהוא עבדא דמלכא עיין שם. לכן כשישראל זכאין, כשמתקבצין יחד, שומעין קול דלעילא שמכריזין "הבו יקר לבני יעקב". וזהו שאמר להם יעקב "הקבצו ושמעו בני ישראל": פירוש, תשמעו קול דלעילא שאומרים עליכם "בני יעקב עבדי". והנה קיבוץ ישראל מקרב לב ישראל לעשות תשובה, לטהר לב ישראל. וזהו "ושמעו אל ישראל אביכם": שתשמעו ותבינו דבר אשר אני מרמז לכם עתה, סוד קץ הגאולה:

עוד באופן אחר, יששכר חמור גרם רובץ בין המשפטים וירא מנוחה כי טוב. כי הנה המחשבה של האדם כשחושב בעבודת הבורא, אזי כל זמן שהמחשבה לא באה לדיבור, אזי המחשבה אין לה מנוחה. וכשהמחשבה באה לדיבור, אז יש מנוחה להמחשבה. וזהו הרמז "יששכר" מורה על המחשבה. "רובץ בין המשפטים": כי רובץ מורה על מנוחה. "בין המשפטים": שבאה לדיבור שמורה על השפטים. שם יש מנוחה להמחשבה. וזהו "וירא מנוחה כי טוב":

או יבואר יששכר חמור גרם. פירוש, דעיקר שכר המגיע לאדם הוא מחמת שרגיל מנעוריו בתאות הגופניות. כי נפש השכלי בא לו אחר י"ג שנים, והוא משוקע בתאות, והוא משבר התאות הגשמיות ועובד את ה'. מחמת זה מגיע לו שכר. אבל כשלא היה לאדם תאות החומריים, לא הגיע לאדם שכרו. וזה "יששכר חמור גרם": אותיות "יש שכר": דהיינו, שישולם לאדם הגמול. "חמור גרם": פירוש, החומריות שהוא משוקע, זה גורם לשכר:

עוד באופן אחר, גד גדוד יגודנו כו'. הענין, דאיתא (בבא בתרא י.) שקודם התפלה צריך האדם ליתן צדקה. והסגולה של צדקה להכרית הקליפות, כדי שאחר כך יוכל להתפלל בלב טהור. והסגולה מהתפלה, שהוא לשון דביקות והתחברות, שהאדם בתפלתו מתדבק עצמו בהקדוש ברוך הוא. והאדם הוא דבר שיש לו סוף, והקדוש ברוך הוא אין לו סוף. ונמצא עולה ממדריגת סוף למדריגת אין סוף. וזהו פירוש הפסוק "גד": הוא לשון גומל דלים. "גדוד יגודנו": הוא מכרית הקליפות. "והוא יגוד עקב": פירוש, כשיתדבק עצמו להקדוש ברוך, הוא שנקרא הוא, "יגוד עקב", שמכרית מה שהיה במדריגת עקב, שהוא לשון סוף. יוצא ונכנס למדריגת אין סוף: **עוד באופן אחר.** דידוע, יותר מה שבעל הבית עושה עם עני, עני עושה עם בעל הבית. ואדם בתפלתו צריך להחשיב עצמו לעני שאינו כלום, כדכתיב (תהלים קב, א) "תפלה לעני כי יעטוף". והענין, כי כשאדם מחשיב את עצמו יש קטרוג עליו. ועוד שאינו יכול להכרית הקליפות, רק שהמה במדריגתו. אבל לא למעלה ממדריגתו ולא למטה ממדריגתו, שאין לו ענין עמהם. אבל כשהוא אינו מחשיב עצמו, ועושה עצמו עני, אז יכול להכרית כל המדריגות התחתונות. וזה פירוש הפסוק ג"ד: היינו, גומל דלים. כשעושה עצמו דל ושפל ומתפלל, שאז הוא גומל כי יותר כו'. אז "גדוד וכו' ויגוד עקב", שמכרית אפילו סוף המדריגות שנקרא עקב:

נפתלי אילה שלוחה הנותן אמרי שפר. הכלל הוא, כששופע על האדם אמונת הבורא, מתחיל לשורר ולהודות לה'. וידוע דרגלים נקרא אמונה, כנזכר בספר האר"י ז"ל. זהו שאמר "נפתלי אילה שלוחה": פירוש, שיש לו רגלים חזקים, שעל ידי זה הוא קל ללכת. דהיינו, מרמז שיש לו אמונה חזקה בה' שנקרא רגלים כו'. ועל ידי זה "הנותן אמרי שפר": מחמת האמונה משורר ומהלל באמרי שפר כנ"ל. וזהו דרמז תרגום יונתן בן עוזיאל בפסוק זה, דמשבט נפתלי הם משוררים יפים עיין שם. דלפי הנ"ל הרמז שעל ידי ששבטו יש להם אמונה חזקה בה' משוררים יפים תמיד לה':